

Sygn. akt IV CSK 420/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 kwietnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa A. O.

przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń I. P. Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 2 kwietnia 2014 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w T.

z dnia 13 marca 2013 r.,

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w T. do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 marca 2013 r. Sąd Okręgowy w T. oddalił apelację pozwanego Towarzystwa Ubezpieczeń I. P. Spółki Akcyjnej w W. od wyroku Sądu Rejonowego w T., którym zasądzono od niego na rzecz powoda A. O. kwotę 50 tysięcy zł z odsetkami, mającą stanowić część należnego powódce odszkodowania.

Wyrok Sądu Okręgowego został oparty na następującej podstawie faktycznej i prawnej.

W lipcu 2010 r. powódka ubezpieczyła w pozwanym Towarzystwie na okres roku budynki gospodarskie, w tym budynek określany jako „kurnik nr 2”, wykorzystywany jako magazyn; na podstawie umowy o ubezpieczenie mienia od ognia i innych zdarzeń losowych, pozwany przyjął odpowiedzialność m.in. za szkody będące bezpośrednim następstwem huraganu, powodzi i śniegu, do sumy ubezpieczenia w kwocie 2 milionów zł. Stosownie do ogólnych warunków ubezpieczenia, z ochrony ubezpieczeniowej zostały wyłączone między innymi szkody powstałe wskutek rażącego niedbalstwa lub wyrządzone umyślnie przez ubezpieczającego (§ 4 ust. 1 pkt 2), wskutek opadów atmosferycznych, jeżeli przyczyną był zły stan rynien, dachu lub niezabezpieczone bądź nieprawidłowo zabezpieczone otwory dachowe, okienne lub inne elementy budynku (§ 7 pkt 9), a także w wyniku załamania się dachu na skutek naporu śniegu, jeżeli konstrukcja budynku lub dachu została wykonana niezgodnie z obowiązującymi normami budowlanymi, bądź wskutek obniżonej wytrzymałości dachu spowodowanej brakiem jego konserwacji lub jego nienależytym stanem technicznym (§ 7 pkt 10). „Kurnik nr 2” był od kilku lat w złym stanie technicznym, miał spękane ściany, pęknięcia te od października 2010 r. zaczęły się powiększać i w grudniu 2010 r. budynek zawalił się. Bezpośrednią przyczyną zawalenia był opad śniegu, gdyż budynek z powodu złego stanu technicznego nie wytrzymał obciążenia śniegiem. Sąd Okręgowy zaaprobował stanowisko Sądu pierwszej instancji, że fakt, iż śnieg doprowadził do zawalenia budynku tylko z powodu złego stanu technicznego, nie odpowiada żadnej z przesłanek wyłączenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń, która powstaje, „jeżeli śnieg prowadzi do katastrofy z uwagi na inne wady budynku”, niż wymienione w § 7 ust. 10 o.w.u. Z umowy stron (polisy i ogólnych warunków) nie wynika, że odpowiedzialność ubezpieczyciela aktualizuje

się tylko w wypadku, w którym czynnik ryzyka jest jedynym powodem wystąpienia szkody. Nie zostało ustalone, by stan techniczny dachu był nieodpowiedni, a zawalenie się budynku nastąpiło wyłącznie lub głównie z powodu zaniechania przez powódkę konserwacji dachu bądź utrzymania go w nieodpowiednim stanie technicznym.

Brak jest także podstaw do wyłączenia odpowiedzialności pozwanego z powodu rażącego niedbalstwa powódki, gdyż nie można go upatrywać w zaniechaniu konkretnych działań przeciwdziałających uszkodzeniu budynku, jeżeli nie został przeprowadzony dowód, obciążający pozwanego, „na okoliczność takiego związku przyczynowego”.

Pozwany oparł skargę kasacyjną na podstawie naruszenia prawa materialnego art. 65 k.c. przez nieprawidłowe uznanie, że pozwany ponosi odpowiedzialność za szkodę powódki w sytuacji, gdy w sprawie występuje wyłączenie jego odpowiedzialności przewidziane w postanowieniach ogólnych warunków ubezpieczenia (§ 7 pkt 9 i 10 oraz § 4 ust. 1 pkt 2). Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Przy braku ustawowej definicji pojęć „wypadku ubezpieczeniowego” i „zdarzenia objętego ubezpieczeniem”, dla właściwego określenia, jakie zdarzenie zostało objęte ubezpieczeniem i czy jest ono tożsame z wypadkiem ubezpieczeniowym, konieczne jest dokonanie wykładni umowy ubezpieczenia wraz z integralną jej częścią, którą stanowią ogólne warunki ubezpieczenia, przy uwzględnieniu reguł określonych w art. 65 § 2 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2007 r., II CSK 475/06, niepubl. i z dnia 9 lipca 2008 r., V CSK 65/08, niepubl.). Przepis ten decyduje o tym, że każda umowa podlega wykładni sądowej, której celem jest ustalenie miarodajnego znaczenia czynności prawnej, koniecznego dla określenia praw i obowiązków jej stron. Proces wykładni rozpoczyna się od wykładni językowej, a kończy z chwilą uzyskania, w wyniku zastosowania kolejnych reguł wykładni, rezultatu w postaci ustalenia rzeczywistego znaczenia prawnego umowy. Do podstawowych cech prawidłowej wykładni należy uwzględnianie standardów ukształtowanych w praktyce w danej dziedzinie

i respektowanie założenia racjonalności, a więc elementów koniecznych do uzyskania rozsądnego rezultatu wykładni. Uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia nie wskazuje na zastosowanie wynikających z art. 65 § 2 k.c. dyrektyw wykładni przez Sąd, który poprzestał na przytoczeniu postanowień umownych w ich dosłownym brzmieniu. Jednocześnie, ograniczając się do warstwy językowej, Sąd nie wyjaśnił, co oznacza, jego zdaniem, pojęcie nieprawidłowego zabezpieczenia innych niż dach elementów budynku (§ 7 pkt 9 o.w.u.) ani dlaczego pozostawił poza jego zakresem stan ścian budynku. Sąd nie wyjaśnił także, jak rozumie pojęcie rażącego niedbalstwa (§ 4 ust. 1 pkt 2 o.w.u.), jeżeli, jego zdaniem, nie jest nim utrzymywanie tak złego stanu ścian budynku, że „tylko” z powodu tego stanu doszło do jego zawalenia po niewielkim opadzie śniegu; nie przekonuje wzmianka o braku związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem a działaniem (zaniechaniem) ubezpieczonej w kontekście ustalenia, że budynek nie wytrzymał obciążenia z powodu złego stanu technicznego.

Sąd nie rozważył także, czy za rozsądny rezultat wykładni można uznać wniosek, że odpowiedzialność ubezpieczyciela za szkodę powstałą w następstwie opadów atmosferycznych ulega wyłączeniu między innymi z powodu niewłaściwego zabezpieczenia okien, a nie ulega wyłączeniu z powodu istniejącego i wyraźnie pogłębiającego się procesu pęknięcia ścian budynku. Bliższego wyjaśnienia, pod kątem racjonalnego efektu interpretacji, wymagało także pozbawienie jakiegokolwiek znaczenia faktu, że zawalenie budynku pod wpływem opadu śniegu nastąpiło tylko z powodu złego stanu budynku.

Na właściwą interpretację rzeczywistego znaczenia postanowień umowy oraz praw i obowiązków stron pozytywnie wpłynęłoby dokładne i szczegółowe, a nie wrywkowe i fragmentaryczne, uwzględnienie okoliczności dotyczących przyczyn powstania szkody, wynikających z opinii biegłego.

Z omówionych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.